

REFLEXE DUCHOVNÍ SITUACE MÝCH DOSPÍVJÍCÍCH SKAUTEK

Práce k OČK

Myšlenkové základy skautingu a historie

Lucie Doležalová

2017

Skautský slib aneb co mi daly předslibové diskuze

Na skautský slib existuje v naší organizaci velká spousta názorů. Každý oddíl má jiné zvyky, každý vůdce bere slib trochu jinak a také k němu jinak přistupuje u dětí. Podle aktuálního skautského nováčka by měli skauti a skautky slibovat po jeho dokončení. V některých oddílech může slibovat skaut, který je v oddíle rok a absolvuje tábor, jinde je slib vázaný na věk. Někde stačí, aby se dítě naučilo slib nazpaměť. Někde musíte mít nejprve světluškovský / vlčácký slib, abyste mohli ke skautskému apod.

Já, a naštěstí i většina členů vedení našeho oddílu, na to máme tento názor: chceme, aby ve chvíli, kdy skautka/světluška slib skládá, na něj byla připravená. Aby rozuměla tomu, co slibuje, a díky tomu měla možnost se zodpovědně rozhodnout, zda slib opravdu složit chce. Posuzujeme tedy zralost každé samostatně, bez ohledu na pokrok ve stezce, věk nebo dobu strávenou v oddíle. Následuje nabídka ke složení slibu, kterou rozhodně není povinné přijmout.

Náš oddíl je celkem mladý a vznikl jako roj světlušek. Družina skautek začala vznikat asi před třemi lety z tří odrostlých světlušek. Díky tomu jsem až letos měla příležitost připravovat na slib více lidí než jednoho. Rozhovory se skautkami pro mě byly velice zajímavé a poučné, a proto bych se s vámi o některé myšlenky ráda podělila.

1) Slučitelnost skautingu s civilním životem náctiletých

„Vidíš rozdíl v chování lidí v oddíle a mimo něj?“

Když jsem tuhle otázku vyslovila poprvé, nenapadlo mě, jak důležitá může být. Měl to být rozhovor o skautském slibu s jednou mojí skautkou. Z nepodstatné otázky a krátké odpovědi, kterou jsem čekala, se stal velice zajímavý a podnětný rozhovor. Položila jsem proto stejnou otázku i dalším skautkám...

Tady je pár konkrétních odpovědí:

S: „Jo, vidím. Tady jsou na sebe všichni takoví milí a taky klidnější. A celkově se tu chovají líp.“

Já: „A čím myslíš, že to je?“

S: „No tady v oddíle máme nějaká pravidla, která se musí dodržovat... Teda ty jsou i ve škole, ale tam je lidi nedodržují.“

Já: „A proč je tady dodržujete? Bojíte se trestu nebo proč?“

S: „Ne, to ne... Já si myslím, že tady jsme se rozhodli ty pravidla dodržovat. Ve škole je nikdo nerespektuje. Tady se chceme chovat jinak.“

S: „Hlavně já se chovám jinak. Tady se nebojím projevit, jinde většinou stojím spíš v koutě a nerada se ukazuju. Tady se nebojím smát a bavit se.“

Já: „Čím myslíš, že to je?“

S: „V oddíle se nebojím reakce lidí, nebojím se, že by se mi někdo vysmál nebo mi nadával. Víím, že mě tu budete respektovat. Jinde je to těžký být tak otevřená, život je jinde těžší.“

S vnímáním skautského prostředí jako něčeho odlišného od „běžného“ světa jsem se setkala již několikrát.

Když se to stalo poprvé, viděla jsem k tomu logické důvody. Tehdy čerstvě jedenáctiletá slečna, nováček v oddíle, která pocházela z dost náročného prostředí, sociálně slabá rodina, špatná finanční i vztahová situace. Někakým způsobem asi jednodušší smýšlení členů rodiny. Běžné pro ni bylo, že si doma maminka s otčím nadávají. Protože se jí nikdy nikdo

nevěnoval, co se učení týká, tak se školou velice bojovala, ačkoliv nebyla hloupá. Neustálé finanční problémy zapříčinily, že první rok v oddíle nejzdila na výpravy, protože na ně neměli peníze. Nebyla zvyklá respektovat jakoukoliv autoritu – nejspíš proto, že nikdy neměla důvod kohokoliv respektovat. První měsíce byly těžké jak pro ni, tak pro nás. Než pochopila, že u nás nepříjde nějaký trest za selhání nebo že má právo vyjádřit svůj názor, chvíli to trvalo. Díky finanční pomoci oldskautů z našeho střediska a naší pomoci s vybavením se podařilo, aby s námi jela na tábor. Tam se vše asi zlomilo. Pro oddíl se nadchla. S občasnou slevou začala jezdit na výpravy. Pomáhali jsme jí tam s učením a ona zjistila, že se dokáže i něco naučit, že není hloupá, jak si do té doby myslela. Našla jsem si k ní cestu a ona si zase našla cestu k nám. Stala se nedílnou součástí skautek a oddílu celého. V tuto chvíli již 14ti letá rádkyně, na kterou je spolehnutí.

Ona byla první, kdo mi ukázal, jak odlišný může pro někoho být skautský svět. Viděla jsem, že když je s námi, je spokojená. Někde uvnitř cítí, že chce být stejná, ale zároveň není schopná to použít ve svém životě mimo oddíl. Měla jsem pocit, že jí vytrháváme z jejího přirozeného prostředí, a ačkoliv je jí u nás dobře, návrat do reality je těžký a mnohdy bolestný. Za tu dobu, co je v oddíle, se s tím naučila pracovat. Je to bojovnice, která se pere za svůj život a je rozhodnutá ten boj vyhrát. Je pracovitá a pilná a postupně se učí, že se může na své schopnosti spolehnout. Díky tomu věřím, že bude v životě úspěšná. Je pro mne dokonalou ukázkou toho, jak „divní“ můžou být slušní lidé. Ačkoliv udělala ve svém chování neuvěřitelné pokroky, tak ještě pořád se naskytou v jejím životě situace, kdy není schopná rozpoznat „správný vzorec chování“. Není se schopná rozhodnout, kdy se někdo chová správně a kdy špatně. Neví, jak se má zachovat anebo nepozná, že se chová špatně. Neměla podle mě dostatek dobrých příkladů, aby toho byla schopná. Přád na tom pracujeme a je to asi i hlavní důvod, proč nemá složený skautský slib.

Když jsem tento rozpor viděla podruhé, překvapilo mě to výrazně více. Skautka z věřící, kompletní a na venek fungující rodiny. V oddíle od dětství, ve 13 letech složila skautský slib, protože jsem byla přesvědčená, že ví, co slibuje a stojí si za tím. Časem se ukázalo, že to opravdu věděla. Akorát nastala chvíle, kdy to pro ní byla neuvěřitelná zátěž a omezení její vlastní osobnosti. Ve čtrnácti měla těžší období, kdy během krátké doby udělala velkou spoustu hloupostí, ublížila sobě i rodičům a tak nějak bourala všechno stálé, co v životě měla. Když jsme se o tom zpětně bavily, popsala své pocity tak, že viděla dva světy a měla pocit, že si okamžitě musí jeden z nich vybrat. Že se teď prostě musí rozhodnout, jestli bude v životě dobrá nebo špatná. Viděla totiž ten svět doma a v oddíle, kde se lidé chovají podle nějakých pravidel. A pak viděla svět ve škole, kde jsou na sebe spolužáci sprostí, zlí a hrubí. Viděla svět, kde je normální ve 14 letech kouřit, pít alkohol a zkoušet drogy. Svět, kde je normální neuznávat autority a jakákoliv pravidla chování.¹ A ačkoliv věděla, že to není správné, chtěla do tohoto světa patřit. My jsme jí nestačili. 2 hodiny týdně na schůzce nemůže nahradit kamarády a uznání vrstevníků. V rodině je nejstarší dítě, v oddíle byla v tu chvíli nejstarší skautka a ostatní od ní byly minimálně o rok mladší. Měla pocit, že když nezapadne do třídy, nebude patřit nikam. Měla pocit, že když se bude chovat podle toho, co jí doma učili a co vidí u nás, že neobstojí

¹ Berte, prosím, vše, co zde píšu, trochu s rezervou. Snažím se autenticky popsat pocity mých náctiletých kamarádek a to, jak to ony vnímají. Neříkám, že všechny dnešní děti jsou grázlíci a neumí se slušně chovat. Jen mám pocit, že šikana je dnes na školách běžný stav. České školství si s tím v tuto chvíli neumí moc poradit, a protože jsou grázlíci vždy lépe vidět než ostatní, vypadá to, že moc slušných dětí není. Jsem přesvědčená, že pořád většina dětí slušných je. Většina rodičů jsou slušní lidé a snaží se své děti vychovat. Jen je dnes možná o něco snazší někomu ublížit. Mimo jiné kvůli sociálním sítím a internetu. Vidím to i u svých skautek a u jejich kamarádů ještě více. Je pro ně neuvěřitelně snadné někomu nadávat a ublížovat přes Facebook, vnímají to jako velice anonymní jednání. Svědomí v tu chvíli mají schované někde v kapse. Nejspíš je to tím, že nevidí přímý následek svého chování. Myslím, že kdyby člověk, kterému zrovna nadávají, stál u nich, většinu z těch věcí by nahlas nevslovili.

v životě. Měla pocit, že se musí okamžitě rozhodnout, na jakou stranu se přikloní. Tenkrát jsem se jí snažila vysvětlit, že si nemusí zvolit jednu stranu. Že to, že se bude chovat slušně, neznamená, že nemůže patřit mezi spolužáky. Není snadné si stát za svým rozhodnutím a svými hodnotami. A hlavně když je vám 14...

Tenkrát až nečekaně zázračně pomohlo, že jsem jí vzala na jeden skautský kurz. To, že mohla vidět i jiné dospělé, kteří se chovají stejně jako my vedoucí a její rodiče a přesto proplovají úspěšně životem, jí tenkrát otevřelo oči. Ačkoliv je to pro ní stále těžké, přistoupila na myšlenku, že si člověk nemusí vybrat mezi světy a lidmi, které pustí do svého života.

Další takový rozhovor mám jen zprostředkovaně, protože jsem u něj nebyla. Každopádně byl na podobné téma a šlo také o odlišné chování lidí v oddíle a mimo něj. 12letá skautka, opět od dětství ve skautu, rodiče skautští vedoucí. Řekla, že je v oddílu vedeme k tomu, aby se bavily se všemi a snažily se každému pomáhat. A taky řekla, že to je sice fajn, ale že to v normálním životě nejde. Že takhle to prostě nemůže fungovat. Byla přesvědčená, že v oddíle to funguje proto, že to my dospělí usměřňujeme a hlídáme. Ale když nad nimi ve škole nikdo nestojí, tak už to nefunguje.

Letos jsem se při předslibových diskuzích přesvědčila o tom, že většina skautek to vnímá hodně podobně, jako již zmíněné případy. Tam, kde chybí správný vzor, mě to příliš nepřekvapuje. Ale opravdu mě to překvapilo u dětí, které mají v životě správné vzory a jsou vedeny správným² směrem. U těch je tento rozpor mnohdy ještě větší. Považují své rodiče málem za mimozemšťany a nejspíše nechápou, jak se vůbec protloukají dnešním světem. Anebo je považují za neúspěšné lidi a to je jen utvrzuje v tom, že když budou slušní, nedosáhnou svých cílů.

Velice často přemýšlím, co s tímto názorem udělat. Jak přesvědčit náctiletého človíčka, že když bude slušný, tak se neztratí? Že proto, aby dosáhl svého cíle, se nemusí chovat sobecky a hrubě, ale že když bude poctivý a čestný, dosáhne ho taky a ještě se zachováním příjemných vztahů s okolím? Další otázkou možná je, co pro ně znamená „úspěšný život“.

„Co se týče slova „úspěch“, obvykle označuje peníze. „Máš prachy, jsi Někdo. Nemáš prachy, neznamenáš nic,“ říkává se dětem stále dokola.“ [GILBERT, 2009, str. 51]

V dnešní materialisticky založené společnosti je těžké nevnímat peníze jako nejdůležitější součást života. A nejspíš není v naší moci, přesvědčit o tom dítě ve skautském věku. Ale můžeme mu ukázat na sobě, že máme úspěšný život, přestože nejsme milionáři. Že máme život, na který můžeme být hrdí a že se ho snažíme žít nejlépe, jak dovedeme. To co děti vidí u nás, je naše nejsilnější zbraň, a také nejhorší protivník.

„Z toho, co říkáte, si nic nedělají. Spíš si všímají všeho, co děláte, a hlavně, kdo jste.“ [GILBERT, 2009]

*„Tolik nových podnětů a vjemů přináší rozvoj mozku pubertáků. A obsáhnout to není sranda. I proto potřebují od dospěláků i to, aby byli **pevnými a stabilními osobnostmi**, aby na nich bylo vidět, že se před komplexitou světa neschovávají a jsou schopni ji ustát.“ [KUPCOVÁ, 2017, Jak vnímají děti dospěláka: vysvětleno hláškami dětí na mé tetování]*

Nevím, jak vaše děti, ale mé skautky, jsou asi jako houby ☺. Cokoliv řeknu nebo udělám, sledují a často i napodobují. Všimnou si sebemenší chybičky, kterou udělám a (naštěstí) se nebojí, mě na ni upozornit. Snažím se jim vysvětlit, že nikdo není neomylný a vždy 100% bez chyb. Za své chyby se umím omluvit a přiznám, že jsem pochybila. To, co chci po dětech, vyžadují i u dospělých v mém okolí a sama se tak snažím chovat. Myslím, že tak by to

² „správný“ zde rozumějte asi nejlepší, jakého jsou rodiče a okolí schopni

mělo být. Často se setkávám s rodiči, kteří dítěti za něco vynadají a vzápětí udělají to samé. Pro mě osobně, je tohle asi nejtěžší věc v roli vedoucí. Vážím si této oddanosti a důvěry skautek, ale zároveň to vnímám jako velkou zodpovědnost a často pochybuji, zda jsem „dost dobrá“ jako vzor nebo osoba, podle které by se měly řídit. Osobně mě to hodně posouvá dopředu a neustále se učím ze svých chyb. A asi jen můžu doufat, že jsou skautky dostatečně moudré a dokážou mé chování protřídit a nebudou opakovat mé chyby.

Také jsem si ověřila, že „zákaz“ nebo „povinnost“ jsou pro puberťáčky děsivá slova, která je přepnou do stavu PROTEST ☺. Pokud něco po skautkách chci, musím vysvětlit, proč je potřeba to udělat. Ne že by danou věc jinak nesplnily, ale berou to jako slepě zadaný úkol, do kterého se jim nechce. Jsou otrávené, bručí u toho a trvá to tak dvakrát déle než by muselo. Podobně, pokud se mi nelíbí jejich chování, vysvětlím, proč to tak je a jaké by toto chování mohlo mít následky. Většinou probíhá tento rozhovor osobně mimo kolektiv, protože je to pro obě strany příjemnější. Díky tomu dostávám často i zpětnou vazbu na své chování. Řeknou mi, kdy se jim nelíbilo, jak jsem s nimi mluvila, nebo jak na ně daná situace působila. Občas až žasnu, jakou prkotinou je dokážeme urazit nebo jak osobně si berou, když něco např. vytykáme celé skupině. Díky tomu, že jim dávám prostor, aby se vyjádřily, se náš vztah neustále vyvíjí a zlepšuje.

Také se mi osvědčilo být k nim upřímná. Nebojím se říct, že jsem třeba unavená a zrovna jsou opravdu hlučné nebo že mě zrovna něčím naštvaly. Klidně jim připomenu, že mě opravdu nebaví na ně křičet nebo je popohánět k nějakému úkolu a že bych měla radost, kdyby udělaly rychle svou práci a měli jsme pak čas si něco zahrát. Netvářím se, že jsem vždy 100% v pohodě. Nepotřebuji, aby si mysleli, že jsem dokonalá. Když vidí, že mám také horší dny nebo nějakou špatnou vlastnost, tak s tím dokážou lépe pracovat. Nepotřebují, jako mladší děti, aby byl vedoucí jejich hrdina. Je pravda, že ze začátku je to překvapilo. Nejsou zvyklé, že s nimi někdo mluví jako se sobě rovným. Ale za chvíli si zvykly a myslím, že to celkem funguje.

„Mladý člověk se potřebuje víc než kdy předtím poměřovat s jistotami dospělého. S jistotami, které nejdřív hledá a ověřuje si je sám na sobě. Nečeká, že budete téhož názoru jako on. Chce znát váš postoj. Pak si sám vybere.“ [GILBERT, 2009, str. 22]

Důležité jsou také jistoty, které si v tomto věku utvářejí. Jistoty vůči autoritě, jistoty v morální zásady, jistoty v sami sebe. Potřebují někoho, kdo je vyslechne, poradí jim, a určí hranice, když je to nutné. Potřebují vidět, že se ve stejných situacích chováme vždy stejně. A ideálně, že se tak chovají všichni dospělí, kterým věří. Často narážíme na to, že když jim jeden vedoucí něco nedovolí, tak to zkusí u jiného a tam to občas projde. Snažíme se v oddíle, těmto situacím předcházet, ale ne vždy se nám to daří. U světlušek jsem si toho nevěšila, ale u skautek mám pocit, že jsou sice rády, že dosáhly toho, čeho chtěly, ale zároveň to vnímají jako zradu.

Pozn. Tady asi musím dodat, že o tohle všechno se snažím, protože věřím, že to je tak správně a má to smysl. Ale i přes všechnu snahu mi to občas prostě ulítne a zvýším na ně hlas nebo se rozčílím. Až tenhle konkrétní kolektiv mi ukázal, že respekt si nemůžete nějak „vydobyť“, ale musíte si ho zasloužit. A ačkoliv jsem si myslěla, že nikdy nebudu schopná někoho samostatně vést, tak skautky fungují už čtvrtým rokem a zatím se jejich počet stále rozrůstá, tak to se mnou snad nebude tak zlé ☺.

Jako hlavního pomocníka v naší činnosti vnímám přírodu. To, že se děti odtrhnou od moderních technologií a dostanou se do přírody, do míst bez elektřiny nebo třeba teplé vody, je podle mě jedna z nejdůležitějších věcí, které nám skauting dává. Jednak se odpoutají od telefonu, počítače, her a sociálních sítí, což jim dává jakousi svobodu. A také mají možnost objevovat krásu, ticho a sami sebe.

Už když jsem přišla do oddílu, tak byly světlušky naučené, že se elektronika na naše akce nevozí. Naštěstí se mi to povedlo zachovat i u skautek a překvapivě bez jakýchkoliv protestů. Přidání příspěvku na Facebook nebo Instagram je sice jedna z prvních činností po návratu domů z výpravy, ale přesto si myslím, že si nepřítomnost elektroniky užívají stejně jako já.

Ne všichni rodiče zvládnou vzít děti mimo město a ukázat jim třeba hvězdnou oblohu nebo východ slunce, dokonalost mraveniště nebo ohně. Jednou na táboře jsem chtěla po skautkách, aby si našly v lese nějaké místo a to v tichosti pozorovaly. Nejdřív se šklebily, protože neviděly význam toho, co jsem po nich chtěla. Nějakou dobu měly tendence si povídat, ale po chvíli se zvládly utiřit, rozejít se a každá si své místo našla. Některá pozorovala šumějící tráva, jiná koruny stromů a další zase mravence nesoucího potravu. Pro mne samotnou bylo zajímavé pozorovat, jak která z nich zvládá ticho. Některé byly nervózní, protože nejsou zvyklé být samy se sebou. Jiné to zvládaly lépe. Jak se jim původně do toho nechtělo, tak následně chtěly více času a zůstaly jsme na místě, dokud nás nevyhnala bouřka.

„Jen při hlasu větru pak naše ratolesti objeví to nejkrásnější, co se v nich ukrývá.“ ... „Vaše dítě se bojí ticha, protože všechno je zařízeno tak, aby mu nahánělo strach. Aby člověk mohl objevovat duchovní a mravní hodnoty, musí tichu přijít na chuť.“ [GILBERT, 2009, str. 35]

Samota v třech orlích perech nebo třech kapkách rosy, je právě o tom, že dospívající/dítě vydrží sám/o se sebou. Jakýkoliv takový program, který dětem nabídneme, je pro ně neuvěřitelně obohacující. Dává jim možnost slyšet své myšlenky a vnímat své já.

2) Skautské i jiné hodnoty

U skautek vidím, že když se zamýšlejí nad slibem a zákonem, potřebují si to promítnout do běžného života. Často se bavíme o konkrétních situacích a říkáme si, jak se zachovat nebo jak danou situaci zvládnout lépe. Morální dilemata a rozhodování v takovýchto situacích je pro ně velmi složité. Většinou vědí, jak by se měly zachovat, ale také se často dostávají do situace, že pokud se zachovají správně, půjdou proti kolektivu. Půjdou proti kamarádům ve třídě, kteří se v tu chvíli třeba správně nechovají. Vystoupit z davu a projevit svůj názor je mnohdy těžké i pro nás dospělé. A co teprve pro pubertáky, pro které je názor ostatních tak důležitý.

Jak jsem již naťukla výše, řekla bych, že dnešním dětem vše hodně ztěžuje internet a svět sociálních sítí. Je normální být většinu dne online a taky je normální, že když nemáte někoho rádi nebo se podle vás chová trapně, „vytmavit“ mu to pěkně na Facebooku. Opět neříkám, že to dělají všichni, ale je to celkem běžné. I děti, které se běžně chovají slušně, nemají problém být na síti hrubé a sprosté.

Nevím přesně, co by mi na to řekl někdo zkušenější a zběhlejší v psychologii. Každopádně mám své skautky v přátelích na Facebooku. Ze začátku jsem v tom měla sama trochu rozpor. A jako například učitel nebo jiná taková autorita bych si od dětí asi také držela větší odstup. Každopádně беру své skautky spíše jako kamarádky než jako děti, které pouze vedu někde na kroužku, a tak jsem k tomu i přistoupila. Je pravda, že nejednou jsem měla potřebu komentovat a řešit jejich chování na síti. Několikrát jsem byla svědkem chování, se kterým jsem nesouhlasila a měla jsem potřebu ho následně řešit. A je vážně zvláštní, jak normální jim toto chování připadalo.

Několikrát jsem byla už na hraně, abych si je nescházela a udržela odstup. Odstup, který by mi sice spoustu věcí usnadnil, ale zároveň bych přehlížela něco, s čím nesouhlasím. Asi po půl roce mého rejpaní a nekonečných rozhovorů na toto téma se to až záhadně zlepšilo. Jsem občas

až hrdá, jak elegantně a s grácií se dokážou skautky postavit urážce nebo nevhodným komentářům.

A přináší nám to i spoustu výhod. Když je potřebuji rychle sehnat, je to nejrychlejší cesta. A protože jsem dostupná na jim příjemném komunikačním kanále, často mě kontaktují i během týdne a řešíme všední bolístky a problémy nebo si jen tak povídáme ☺.

Jak se k tomuto postavit z výchovné stránky, nevím. U mých skautek jsem celkem docílila toho, aby se zamyslely nad svých chováním i v online světě. Ale pořád denně vidí od většiny svých vrstevníků, a často i od starších lidí, opak toho, co je učíme. Chceme, aby se naučily převzít z odpovědnost za své chování a činy, ale zároveň neustále potkávají špatné chování bez přímého následku. Chceme, aby věřily, že mohou uspět ve světě, když se budou chovat slušně, ale zároveň vidí mezi úspěšnými lidmi chování často překračující meze slušnosti a úcty k lidským bytostem.

Pokud jsou děti v tomto věku ochotné se nad něčím zamýšlet, jsou to právě tato morální dilemata. Zjišťují, jaké hodnoty mají nastavené lidé kolem nich a proč je tak nastavené mají. Vybírají si hodnoty pro svůj vlastní život a snaží se s nimi spojit například skautské principy nebo třeba věci, které znají z náboženství a od rodičů (v případě věřících rodin).

3) Jak to vidí skautky aneb když mi došla slova.

Během školního roku jsme si často povídaly o slibu, zákonu a jejich významu. Celkově byly skautky letos hodně povídavé, takže i na běžných schůzkách vznikaly rozhovory na téma skautských ideálů, názorů na různá morální dilemata nebo třeba víru. Zajímalo je, co pro mě znamená můj skautský slib, kdy jsem ho složila, zda si za ním stojím apod. Někdo při těchto rozhovorech mluvil více, někdo spíš jen poslouchal. A protože nejsem příliš dobrý řečník, tak raději s lidmi mluvím z očí do očí než s celou skupinou naráz. Hlavně jsem si pak jistější, že dotyčný lépe pochopí, co se mu snažím říct, a nebojí se reagovat. Proto jsem den před slibem mluvila s každou skautkou zvlášť. Často se mi stává, že hledám slova pro to, abych něco vyjádřila přesně tak, jak si přeji. A při těchto rozhovorech jsem často měla husí kůži po celém těle a při slovech mých „malých“ skautek jsem si připadala jako malé dítě, které s obdivem a oddaností hltá každé slovo pohádky, kterou mu předčítá někdo blízký.

Rozhovory probíhaly různě, každou zajímalo něco více, něco méně, vždy jsme odbočily někam jinam nebo se jinde pozastavily. Každopádně hlavní otázky se shodovaly, ať už položené trochu jinak nebo v jinou chvíli. O tyto úryvky rozhovorů se s vámi chci podělit. Některé jsou geniální svou myšlenkou, některé „jen“ faktem, že pro někoho oddíl může být bezpečným prostředím. Nejsou psané doslovně, vše jsem sepisovala až po táboře. Ale jsou napsané nejvěrněji, jak mi to má paměť dovolila. Doufám, že pro vás budou alespoň z poloviny tak cenné, jako pro mě.

„Chtěla bys letos na táboře slibovat? Myslíš, že jsi na slib připravená? Proč ano/ne?“

S: „Asi bych chtěla slibovat. Ale nejsem si jistá, že jsem na slib připravená. Občas se nechovám tak jak bych chtěla. Mám strach, že slib poruším a zklamám se.“

S: „Asi ne, raději si rok počkám.“

Já: „Proč chceš počkat?“

S: „Nevím, necítím se na to. Chovám se často moc dětsky, nezodpovědně, moc blbnu, hlavně tady ve skautu.“

Já: „Blbneš tu víc, než jinde? Proč?“

S: „Nevím, jsem tady taková uvolněná. Nebojím se, že se mi tu bude někdo smát nebo se na mě zlobit. Jinde se bojím reakce okolí, tady jsem víc sama sebou.“

S: „Vy si vážně myslíte, že bych mohla slibovat?“

Já: „Překvapila tě ta nabídka?“

S: „Překvapila. Jako já si myslím, že jsem udělala od loňska pokrok. Loni po táboře jsem věděla, že se nechovám dobře. V září jsem se rozhodla, že se chci zlepšovat a chovat se lépe. Viděla jsem před sebou hrozně moc takových malých krůčků, po kterých jsem chtěla jít. A myslím, že jsem se nějak zlepšila, ale pořád jsem na úplném začátku. A nemyslela jsem si, že jsem tak daleko, abych mohla slibovat.“

Touto otázkou jsem některé skautky překvapila, jiné ji zase očekávaly a byly více sebejisté. Paradoxně ty, u kterých jsem byla více nakloněná ke slibu, se na něj necítily, a ty, u kterých jsem o tom zatím nepřemýšlela, byly přesvědčené, že by slibovat měly.

„Co pro tebe slib znamená?“

S: „Je to pro mě závazek vůči mě samotné. Když ho poruším, zklamám hlavně sebe.“

S: „Je to takový návod, jak bych se měla chovat. Když se budu chovat podle toho, co slíbím, budu taková, jaká chci být.“

„Slib začíná větou „Slibuji na svou čest, ...“, co je podle tebe čest?“

S: „Je to jako moje svědomí. Když ji poruším, tak ublížím hlavně sama sobě. Teda ublížit svým chováním můžu i ostatním, ale hlavně sobě, protože se na sebe nebudu moct spolehnout, nebudu na sebe hrdá.“

S: „Představuju si svou čest jako nádobu s krásně čistou vodou. A když jí něčím naruším nebo se nějak zklamám, kápne do té čisté vody kapka něčeho černého.“

„Co podle tebe znamená „... sloužit nejvyšší Pravdě a Lásce“?“

S: „Pro mě je Nejvyšší Pravda a Láska Bůh. A sloužit jí znamená být s ní, být s Bohem a vytrvat s ním, i když je to někdy těžké. Být na té cestě a neuhnout z ní.“

S: „Nevím, co je Nejvyšší Pravda a Láska, ale myslím, že je to to nejvíc, čeho může člověk dosáhnout. To, k čemu by každý měl směřovat.“

S: „Nejvyšší Pravda a Láska je pro mě taková cesta. Je to cesta, po které když půjdu, tak na sebe potom můžu být hrdá. Je to taková cesta, jak dosáhnout toho, jaká chci být.“

„Věříš v něco?“

S: „Asi ne.. Vlastně ano, věřím ve správnou cestu. Věřím, že každý má šanci jít po správné cestě. A je už jen na něm, jestli se pro ni rozhodne nebo ne.“

Po rozhovoru s každou skautkou osobně jsem je pobízela k tomu, ať si jdou promluvit ještě s jiným dospělým v táboře. Některé dostaly nabídku slibovat, některé ne. Byla to pouze nabídka a měli čas se rozmyslet, zda ke slibu půjdou. Předpokládala jsem, že si každá z případných slibujících vyberou někoho z dospělých, který jim je blízký a budou si s ním potřebovat ještě promluvit. Opět mě skautky šokovaly, protože místo rozhovorů s dospělými, se sešly společně ve stanu a každá z nich si napsala důvody, proč by chtěla slibovat a proč by slibovat neměla. Ty společně potom probíraly a říkaly si navzájem, zda je to důvod nejít ke slibu či nikoliv. Mě poté nešly říct, zda budou slibovat, ale chtěly znát můj názor na jejich slabší vlastnosti, které si sepsaly. Často tam bylo špatné chování k rodičům.

S: „Já si nejsem jistá, že bych měla slibovat. Mám pár vlastností, které se mi nelíbí a nevím, jak je ovlivnit. Třeba mi vadí, že jsem dost často drzá na rodiče. Nechci jim odmíchnout, ale občas mi to nedá. A pak mě to mrzí.“

Nebo nedůvěra ve svoje rozhodnutí. Bály se, že nedokážou prosadit svůj názor a projevit se, i když mají pocit, že je to potřeba (konkrétně např. v morálních otázkách, kdy mají potřebu ostatním vysvětlit a ukázat, že se nechovají správně, ale bojí se, že to nedokážou).

Nakonec to dopadlo tak, že slibovaly nejmladší skautky, které na táboře byly, a ty starší si ještě chvíli počkají. Bylo to jednak mé rozhodnutí (společně s ostatními členy vedení) a jednak rozhodnutí skautek samotných. Zrovna se nám to sešlo tak, že mladší skautky měly nejspíše o něco lepší „startovní pozici“. Když vás někdo od miminka vede k nějakým hodnotám a pravidlům, snáze se pro tato pravidla poté můžete rozhodnout. Na druhou stranu, když vás k ničemu takovému nikdo nevede, ta pravidla si musíte nejprve sami utvořit a najít, a až pak se pro ně můžete rozhodnout. Jsem ráda, že si k tomu skautky došly samy. Jsem ráda, že většina z nich naše rozhodnutí byla schopná respektovat a věřím, že pro ně bude lepší, když si na slib počkají.

Možná vás napadlo, zda to opravdu všechny byly schopné akceptovat. Je pravda, že to na chvíli vyvolalo v kolektivu nemilé tiché hlásky a zamračené obličejy. Ale byla to jen další známka toho, že dotyčné na slib připravené nebyly.

Závěr

Skautský nováček lze udělat během měsíce. Pokud přechází dítě z nižší výchovné kategorie, lze to i rychleji (už jsem měla i aktivní světlušky, které by ho měly hotový za 4 hodiny, kdybych jim to umožnila). Jsem přesvědčená, že nové dítě se během měsíce se skautingem sotva stihne seznámit. Může sice znát jeho historii, naučit se základní šestku uzlů nebo může jet na dvě výpravy, ale nemůže chápat jeho význam. Nemůže vědět, co znamená zákon, slib nebo jaké hodnoty zastáváme, a hlavně si po měsíci nemůže být jistý, že se chce po této cestě vydat. I pro spoustu dospělých lidí je takové rozhodnutí těžké. Je těžké jít vždy tou „správnou cestou“. A my to chceme po dětech, kterým často nedáme dost podnětů a argumentů k pochopení a ani dost času na rozmyšlenou. Neříkám, že je to nutně špatně. Jen říkám, že skautský slib poté nemá takový význam, jaký by mohl mít. Je to pro ně možná známka, že někam patří, že něco dokázaly. A časem se možná rozhodnou slibem řídit, ale pořád jsme nepřímě děti donutily slíbit něco, za čím třeba ani tak nestály.

To je důvod, proč nenechávám slibovat každou, kdo o to stojí. Chci mít jistotu, že dotyčná chápe, co slibuje. Že má v sobě, alespoň do jisté míry, srovnané své životní hodnoty a že je ochotná nad něčím takovým vůbec uvažovat. A v neposlední řadě, že se těmito hodnotami snaží řídit. Teprve potom můžu někoho s čistým svědomím a klidným srdcem pustit ke slibu.

Zdroje:

1) KUPCOVÁ, Adéla. Jak vnímají děti dospěláka: vysvětleno hláškami dětí na mé tetování – Home | [online]. Copyright © 2017 [cit. 15.08.2017]. Dostupné z: <http://www.edunomad.cz/2017/06/21/jak-vnimaji-deti-dospelaka-vysvetleno-hlaskami-deti-na-me-tetovani/>

Pozn. Během psaní této práce, jsem narazila na stránky Adély Kupcové, která jak sama říká, putuje za učením nadivoko. Její články z prostředí kmenových společností, jsou zajímavé a poučné. Věřím, že lidé žijící v přírodě umí vychovávat své děti přirozeněji než my „měšťáci“ a věřím, že bychom se to od nich měli zase naučit.

2) GILBERT, Guy. O dětech a výchově. 2009, první vydání Praha: Portál sro.

Pozn. Tuto knihu jsem měla poprvé v ruce asi před třemi lety. Už tehdy mě neuvěřitelně zaujala, od té doby jsem se k ní několikrát vrátila a vždy jsem v ní našla to, co jsem potřebovala. Je to kniha psaná rodičům, ale užitečná i komukoliv jinému, kdo pracuje s dětmi. Neříkám, že souhlasím se vším, co je v ní napsané, ale i tak myslím, že by si jí každý rodič měl přečíst. A pan Gilbert mě v ní přesvědčil o tom, že ví, o čem mluví.

V Praze 2.8.2017

Lucie Doležalová